

RO

Prevent and combat violence against children, young people and women and to protect victims and groups at risk

[GR] hellenic

INFORMATION PACK GREECE

DAPHNE PROJECT JUST/2009/DAP3/AG/1235

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

IMPRINT

Copyright SUNIA GEEL project consortium © 2013
Daphne Project JUST/2009/DAP3/AG/1235
Project workstream 2

SUNIA GEEL – Prevent and combat violence
against children, young people and women and to
protect victims and groups at risk

For further informations please visit:
www.suniageel.eu

PROJECT- COORDINATOR

Exchange House
National Travellers Service
Great Strand Street 61
Dublin 1, Ireland
www.exchangehouse.ie
info@www.exchangehouse.ie

Ενημερωτικό Σεμινάριο Ενδοοικογενειακή βία στις γυναίκες και ειδικότερα στις μετανάστριες

Ενημερωτικό
υλικό

Περιεχόμενα

1. Έρευνα «Sunia Geel»
 - ⇒ Βιβλιογραφική ανασκόπηση: διαπολιτισμική ανάλυση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας μεταξύ των χωρών-εταίρων του Προγράμματος «Sunia Geel»
 - ⇒ Έρευνα εκτίμησης αναγκών του προσωπικού -κοινωνικών λειτουργών & ψυχολόγων- που εργάζεται με θύματα ενδοοικογενειακής βίας κοινωνικά περιθωριοποιημένων ομάδων
2. Ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο
3. Προτεινόμενη βιβλιογραφία
4. Φορείς αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα

Οι στόχοι του ενημερωτικού υλικού είναι οι ακόλουθοι:

- ◆ Προετοιμασία πριν την έναρξη του εκπαιδευτικού σεμιναρίου
- ◆ Επιπλέον ενημέρωση για τους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευόμενους
- ◆ Επιπλέον ενημερωτικό υλικό για τους εκπαιδευόμενους

Το Πρόγραμμα Sunia Geel

Το όνομα του Προγράμματος «**Sunia Geel**» στην γλώσσα Cant των Travelers της Ιρλανδίας σημαίνει «*πρόσεχε τον εαυτό σου*». Θεωρήθηκε το καταλληλότερο όνομα για το Πρόγραμμα καθώς στόχος του είναι η υποστήριξη τόσο των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας που προέρχονται από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες όσο και των οικογενειών τους.

Αναλυτικότερα, το «Sunia Geel» αποσκοπεί στην πρόληψη και τον περιορισμό των επιπτώσεων της ενδοοικογενειακής βίας ιδιαίτερα σε περιθωριοποιημένες κοινότητες μέσω της εκπαίδευσης των κοινωνικών λειτουργών και της υποστήριξης των θυμάτων (γυναίκες, παιδιά & νέοι). Επίσης, στοχεύει στην προώθηση θετικών στάσεων και αλλαγών στη συμπεριφορά των μελών αυτών των κοινοτήτων.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών στο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος «Sunia Geel» αναπτύσσονται δράσεις, οι οποίες συνοδεύονται από αντίστοιχο εκπαιδευτικό υλικό. Η διάδοσή του στο προσωπικό που παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες στους συγκεκριμένους πληθυσμούς αποτελεί καίριο έργο του Προγράμματος προκειμένου να ενισχυθούν οι γνώσεις και οι δεξιότητές τους.

Οι ομάδες-στόχοι του Προγράμματος διαφέρουν μεταξύ των χωρών-εταίρων του Προγράμματος, λόγω του ιδιαίτερου πολιτιστικού, κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου της ενδοοικογενειακής βίας σε κάθε μία από αυτές. Οι ομάδες-στόχοι σε κάθε χώρα-εταίρο του «Sunia Geel» είναι οι ακόλουθες: Ιρλανδοί Travelers, οικογένειες Σίντι και Ρομά στην Ρουμανία, γυναίκες μετανάστριες στην Ελλάδα κυρίως από την Αλβανία αλλά και άλλα κράτη του πρώην ανατολικού μπλοκ και μουσουλμάνοι μετανάστες στην Γερμανία και στην Αυστρία.

1η Ενότητα

Βιβλιογραφική ανασκόπηση: διαπολιτισμική ανάλυση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας μεταξύ των χωρών-εταίρων του Προγράμματος «Sunia Geel»

Το Ινστιτούτο Πρόληπτικής, Περιβαλλοντικής και Εργασιακής Ιατρικής Prolepsis, ως επικεφαλής του 1ου πακέτου εργασίας του προγράμματος «Sunia Geel» υλοποίησε σύνθεση των δεδομένων για την ενδοοικογενειακή βία στις χώρες-εταίρους του Προγράμματος. Σημαντικά στοιχεία της διαπολιτισμικής ανάλυσης είναι τα ακόλουθα:

Ομοιότητες

Όλες οι χώρες συμμετοχής -Ιρλανδία, Γερμανία, Αυστρία, Ρουμανία, Ελλάδα- παρουσιάζουν ομοιότητες αναφορικά με:

- ♦ **Τον ορισμό της ενδοοικογενειακής βίας:** «Ενδοοικογενειακή βία αποτελεί κάθε σωματική ή λεκτική δράση η οποία γίνεται με πρόθεση από ένα μέλος της οικογένειας σε βάρος άλλου μέλους της ίδιας οικογένειας, στο οποίο προκαλείται σωματικό, ψυχολογικό, σεξουαλικό πλήγμα ή υλική ζημία.»
- ♦ **Τις μορφές ενδοοικογενειακής βίας:** Σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική, οικονομική & κοινωνική βία
- ♦ **Τις δομές εργασίας στον τομέα της ενδοοικογενειακής βίας:** Κατηγορίες επαγγελματιών που εμπλέκονται, φορείς, συνεργασία μεταξύ επίσημων φορέων & Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Διαφορές

Εντοπίζονται σε συγκεκριμένα είδη νομικών και πολιτικών ρυθμίσεων της ενδοοικογενειακής βίας στις συμμετέχουσες χώρες. Αναλυτικότερα ως προς τις πολιτικές σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία που καθορίζουν την αντιμετώπιση του θέματος σε κάθε χώρα:

- ♦ **Γερμανία & Αυστρία:** βαθιά εγκαθιδρυμένοι κρατικοί μηχανισμοί και υπάρχουσες δομές & υπηρεσίες που ασχολούνται με την ενδοοικογενειακή βία
- ♦ **Ιρλανδία & Ελλάδα:** έχουν καθιερώσει ειδικούς κρατικούς μηχανισμούς με στόχο το συντονισμό της δια-τομεακής συνεργασίας των φορέων κατά της ενδοοικογενειακής βίας (COSC-Ιρλανδία, GSGE-Ελλάδα)
- ♦ **Ρουμανία:** προσπάθειες να αναπτυχθεί ένα σύστημα πρόληψης & καταπολέμησης της ενδοοικογενειακής βίας (υποστήριξη στα θύματα, συνεργασία με ΜΚΟ, κλπ)

Παρά τις υπάρχουσες διαφορές σε όλες τις χώρες-εταίρους παρατηρείται:

**ΥΠΑΡΞΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ
ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ**

Διαφορές εντοπίζονται επίσης και ως προς τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας ευάλωτων κοινωνικά ομάδων. Βάσει της διαπολιτισμικής ανάλυσης του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας οι ομάδες-στόχοι κάθε χώρας-εταίρου του Προγράμματος «Sunia Geel» είναι οι ακόλουθες:

	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΥΣΤΡΙΑ	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΡΟΥΜΑΝΙΑ
ΠΕΡΙΘΩΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΘΥΜΑΤΑ ΕΝΔΟΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΒΙΑΣ	Αλβανοί-Μουσουλμάνοι Μετανάστες (Γυναίκες)	Μετανάστες	Travelers (μειονοτική ομάδα)	Μουσουλμάνοι Μετανάστες	Πληθυσμοί Roma (μειονοτική ομάδα)

Παρά τις διαφορές:

Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας περιθωριοποιημένων ομάδων σε όλες τις συμμετέχουσες στο πρόγραμμα χώρες σχετίζονται με μετανάστες & μειονοτικές ομάδες.

Έρευνα εκτίμησης αναγκών του προσωπικού -κοινωνικών λειτουργών & ψυχολόγων- που εργάζεται με θύματα ενδοοικογενειακής βίας κοινωνικά περιθωριοποιημένων ομάδων

Στο πλαίσιο υλοποίησης του Προγράμματος «Sunia Geel» πραγματοποιήθηκε έρευνα εκτίμησης αναγκών του προσωπικού –κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι- που εργάζεται με θύματα ενδοοικογενειακής βίας περιθωριοποιημένων ομάδων. Το Ινστιτούτο Προληπτικής, Περιβαλλοντικής και Εργασιακής Ιατρικής, Prolepsis, προχώρησε στην στατιστική επεξεργασία των ερευνητικών δεδομένων, η οποία οδήγησε σε σημαντικά ευρήματα τόσο για την κάθε μία χώρα-εταίρο ξεχωριστά όσο και για όλες τις χώρες συμμετοχής συνολικά. Κάποια ενδιαφέροντα ευρήματα είναι τα ακόλουθα:

- **Λόγοι για τους οποίους τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας περιθωριοποιημένων ομάδων δεν αναζητούν βοήθεια –σε κάθε χώρα-εταίρο**
 - ♦ **Ελλάδα:** έλλειψη γνώσης των διαθέσιμων υπηρεσιών, ισχυρή εξάρτηση από το δράστη & φόβος απέλασης από την χώρα
 - ♦ **Ιρλανδία:** φόβος αντιποίνων του δράστη στο θύμα και στην οικογένεια, έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης των θυμάτων & έλλειψη εμπιστοσύνης ως προς το σύστημα
 - ♦ **Γερμανία:** φόβος αντιποίνων του δράστη στο θύμα και στην οικογένεια, ισχυρή εξάρτηση από το δράστη & αισθήματα ντροπής/αμηχανίας
 - ♦ **Αυστρία:** φόβος αντιποίνων του δράστη στο θύμα και στην οικογένεια, ισχυρή εξάρτηση από το δράστη & αισθήματα ντροπής/αμηχανίας
 - ♦ **Ρουμανία:** φόβος αντιποίνων του δράστη στο θύμα και στην οικογένεια, ισχυρή εξάρτηση από το δράστη, έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης των θυμάτων, αισθήματα ντροπής/αμηχανίας & έλλειψη γνώσης των διαθέσιμων υπηρεσιών

- Ανάγκες του προσωπικού -κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι- προκειμένου να βελτιώσουν την εργασία τους με θύματα ενδοοικογενειακής βίας περιθωριοποιημένων ομάδων
 - ♦ σε όλες τις χώρες συμμετοχής

Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση

Υπαρξη ειδικών προγραμμάτων για θύματα περιθωριοποιημένων ομάδων & εκπαίδευση ως προς αυτά

- ♦ στην Ελλάδα το προσωπικό που εργάζεται με θύματα ενδοοικογενειακής βίας περιθωριοποιημένων ομάδων και συμμετείχε στην έρευνα δήλωσε πως χρειάζεται επιπλέον

Ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ φορέων, θυμάτων και προσωπικού

Ειδικά προγράμματα για μειονοτικές ομάδες

Συνεπώς οι δράσεις στο πλαίσιο του Προγράμματος «Sunia Geel» προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες του προσωπικού που εργάζεται με θύματα ενδοοικογενειακής βίας περιθωριοποιημένων ομάδων θα πρέπει να:

είναι πολιτιστικά διαφοροποιημένες

είναι πολύγλωσσες

αυξάνουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων

Ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο

Το φαινόμενο της ενδοοικογενειακής βίας στο πλαίσιο της ελληνικής νομοθεσίας

Στην Ελλάδα για χρόνια το θέμα της ενδοοικογενειακής βίας δεν αντιμετωπιζόταν από ειδική νομοθετική ρύθμιση (Μαγγανάς, 1999). Ωστόσο, ο δημόσιος πολιτικός διάλογος που αναπτύχθηκε κατά τη δεκαετία 1995-2005 μέσα από συστηματικές δράσεις της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των Γυναικείων Οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο θέμα (υλοποίηση εκστρατειών ενημέρωσης, σύσταση Διυπουργικής Επιτροπής για τη βία κατά των γυναικών, οργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων, διοργάνωση συνεδρίων, λειτουργία τηλεφωνικής γραμμής SOS, λειτουργία ξενώνων θυμάτων) οδήγησε στην ψήφιση του Νόμου 3500 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας το 2006 (ΦΕΚ 232/Α'/24.10.2006).

Ο Νόμος 3500 / 2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα

Ο Νόμος 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας ποινικοποιεί την ενδοοικογενειακή βία εναντίον των γυναικών. Ωστόσο, ο νόμος δεν περιορίζεται σε γυναίκες θύματα ενδοοικογενειακής βίας αφού ως ενδοοικογενειακή βία ορίζεται «η τέλεση αξιόποινης πράξης εναντίον ενός μέλους της οικογένειας» (Νόμος 3500/2006, άρθρα 6, 7, 8 & 9).

Ως οικογένεια ορίζεται η κοινότητα που αποτελείται από τους συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ' αίματος ή εξ' αγχιστείας, και τα εξ' υιοθεσίας τέκνα τους. Επίσης, στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συγκατοικούν, συγγενείς εξ' αίματος ή εξ' αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συγκατοικεί με την οικογένεια (Νόμος 3500/2006, άρθρο 1). Συνεπώς, με το συγκεκριμένο νόμο η Πολιτεία θέτει εντός ποινικού ελέγχου τη βία που στρέφεται κυρίως κατά των γυναικών αλλά και των παιδιών, υπερηλίκων και ανήμπορων προσώπων εντός του οικογενειακού πλαισίου.

Προβλεπόμενες ποινές του Νόμου 3500/2006

Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις του Νόμου 3500/2006 και οι αντίστοιχες προβλεπόμενες ποινές είναι οι ακόλουθες:

- ενδοοικογενειακή βία υφίσταται, όταν ένα μέλος της οικογένειας προξενεί/ασκεί σε άλλο μέλος:
 1. ελαφρά σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης ενός έτους
 2. επικίνδυνη σωματική βλάβη και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών
 3. βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση και τιμωρείται με επιβολή κάθειρξης
 4. μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης επικίνδυνης για την υγεία ή ψυχικού πόνου ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, όπως σε περίπτωση παρατεταμένης απομόνωσης του θύματος ή εγκλεισμού του και τιμωρείται με επιβολή κάθειρξης
 5. ψυχολογική παρενόχληση προκαλώντας τρόμο ή ανησυχία ή εξαναγκασμό και

- εάν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, η ποινή του δράστη είναι φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους
- εάν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών

Μέτρα προστασίας θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας που προβλέπονται από το Νόμο 3500/2006

Τα μέτρα προστασίας των θυμάτων που προβλέπονται από το Νόμο 3500 / 2006 είναι πολύ σημαντικά και σε συνδυασμό με την ποινικοποίηση των πράξεων ενδοοικογενειακής βίας συντελούν αφενός στη θετική αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα και αφετέρου στην αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων στη βάση των αρχών της ελευθερίας, της αυτοδιάθεσης, και της αξιοπρέπειας του ατόμου.

Βάσει του Νόμου 3500/2006 τα προβλεπόμενα μέτρα προστασίας των θυμάτων είναι τα ακόλουθα:

- Τα αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας διώκονται αυτεπάγγελα. Δηλαδή δεν είναι απαραίτητο μία γυναίκα - θύμα να καταθέσει μήνυση κατά του δράστη, αλλά η αστυνομία υποχρεούται να προχωρήσει στις προβλεπόμενες από το νόμο ενέργειες, όταν κληθεί να αντιμετωπίσει ένα περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας, στο οποίο έχουν διαπραχθεί ποινικά αδικήματα.
- Ο αστυνομικός είναι υποχρεωμένος, πρωτίστως να μεριμνήσει για την ασφάλεια του θύματος, να προχωρήσει σε αυτόφωρη διαδικασία σύλληψης του δράστη, να συντάξει έκθεση μαρτυρικής εξέτασης του θύματος ή έκθεση προφορικής μηνύσεως/εγκλήσεως, να παραπέμψει το θύμα σε ιατροδικαστική εξέταση και να ενημερώσει την αρμόδια Εισαγγελική Αρχή.
- Τα θύματα δικαιούνται ηθική συμπαράσταση και υλική συνδρομή από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργούν για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Προστατευτικά προγράμματα για τα θύματα, τους επιτρέπουν να ζουν σε καταφύγια / ξενώνες φιλοξενίας. Οι αστυνομικές αρχές που χειρίζονται περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας, υποχρεούνται να ενημερώσουν το θύμα για την ύπαρξη αυτών των φορέων και εφόσον το θύμα το ζητήσει να ενημερώσουν τους φορείς προκειμένου να δοθεί αμέσως η απαραίτητη βοήθεια.
- Διαταγή, με τη διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων, απομάκρυνσης του δράστη από την οικογενειακή κατοικία, μετοίκησης του, καθώς και απαγόρευση προσέγγισης του χώρου κατοικίας ή εργασίας του θύματος, των κατοικιών στενών συγγενών, των σχολείων των παιδιών και των ξενώνων φιλοξενίας.
- Η άσκηση ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί αιτία διαζυγίου με υπαιτιότητα του δράστη.
- Σε περίπτωση οικονομικής αδυναμίας καταβολής των δικαστικών δαπανών παρέχεται στο θύμα ευεργέτημα πενίας.
- Ορίζεται κατώτατο όριο αποζημίωσης για την ηθική βλάβη του θύματος το ποσό των 1.000 ευρώ.

Ο θεσμός της Ποινικής Διαμεσολάβησης

Ο ελληνικός νόμος για την ενδοοικογενειακή βία περιλαμβάνει τον πρωτοποριακό θεσμό της ποινικής διαμεσολάβησης. Κύριος στόχος του συγκεκριμένου θεσμού είναι η αποκατάσταση

Η διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης είναι η ακόλουθη: ο Εισαγγελέας καλεί το δράστη να δηλώσει αν επιθυμεί ή όχι τη διενέργεια της διαδικασίας, η οποία σημαίνει ότι ο δράστης θα πρέπει να δηλώσει στον Εισαγγελέα ότι θα συμμορφωθεί ως προς την άρση των πράξεων ενδοοικογενειακής βίας στο μέλλον και θα παρακολουθήσει συμβουλευτική ζευγαριού σε ειδικό πρόγραμμα που παρέχεται από δημόσιο φορέα. Η γνώμη του θύματος είναι καθοριστική για τη συνέχιση της διαδικασίας. Αν το θύμα συμφωνήσει τότε:

- σε περίπτωση που έχει κινηθεί η αυτόφωρη διαδικασία το Δικαστήριο αναβάλλει την εκδίκαση του δράστη
- σε περίπτωση που κατά τη διαδικασία της ποινικής διαμεσολάβησης ο δράστης αθετήσει τις υποχρεώσεις του, τότε η διαδικασία διακόπτεται και ανασύρεται η εκδίκαση της υπόθεσης

Με άλλα λόγια, η ποινική διαμεσολάβηση αφορά σε μία πρακτική συμφιλίωσης δράστη και θύματος ενώπιον του Εισαγγελέα, στα πλαίσια της ενίσχυσης της αρμονικής συμβίωσης των προσώπων στο πλαίσιο της οικογένειας.

3η Ενότητα

Βιβλιογραφία

Αρτινοπούλου, Β. (2006). *Ενδοοικογενειακή Κακοποίηση Γυναικών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Benard, C. & Schlafler, E. (1991). *Η καθημερινή βία στο γάμο*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων. (2011). *Βία κατά των γυναικών. Οδηγός παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών & λειτουργίας των υποστηρικτικών δομών*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών, ΓΓΙΦ

Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων. (δ.α). *Ποσοτική Ανάλυση Στοιχείο που αφορούν στις Γυναίκες Θύματα ενδοοικογενειακής βίας που απευθύνθηκαν στα Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας*. Γενική Γραμματεία Ισότητας Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων. (2010). *Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010-2013*

Dobash, R. E. & Dobash, R. P. (1988). *Rethinking Violence against Women*. London: Sage

Eurobarometer. (2010). *Domestic Violence against Women Report*. Special Eurobarometer 344, European Commission. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf

European Women's Lobby. (1999). *Unveiling the hidden data on domestic violence in the EU*. European Women's Lobby, Brussels

Ζουλιανάκη, Α., Κατσίκη, Γ., Ξυδοπούλου, Ε., Παπαμιχαήλ, Α. (2003). *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών, Πρώτη Πανελλαδική επιδημιολογική έρευνα*. Αθήνα: ΚΕΘΙ
Hague, G., Malos, E. & Dear, W. (1996). *Multi-agency work and domestic violence*. Bristol

Hamberger K. & Hastings J. E. (1989). Counseling Male Spouse Abusers: Characteristics of Treatment Completers and Dropouts. *Violence and Victims, Vol. 4:4, 275-285*
Logar, R. (2006). The Austrian model of intervention in cases of domestic violence. Διαθέσιμο στον ιστοχώρο <http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw-gp-2005/documents.html#EP>

Gelles, R. J. & Cornell, C.P (1990). *Intimate violence in families*. Newbury Park, Calif. : Sage

Μαγγανάς, Α. (1999). Η ενδοσυζυγική βία ή ένας κόσμος όμορφος , αγγελικά πλασμένος. *Ποινική Δικαιοσύνη , Νομοθεσία & Νομολογία 12, 70-71*

Νόμος 3500/2006 - ΦΕΚ 232/Α'/24.10.2006. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3500_06.htm

Obessi, Ph. (2008). Legal Protection against Domestic Violence in Greece Critical observations. *International Journal of Caring Sciences, 1: 1, 7-14*

Παπαμιχαήλ, Σ. (2005). *Κοινωνικές Αναπαραστάσεις της κακοποίησης των γυναικών από τους συζύγους/συντρόφους στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Σάκουλα
Σκλάβου, Κ. (2008). *Ενδοοικογενειακή βία και κοινωνική ένταξη αλλοδαπών*

Σκλάβου, Κ. (2008). *Ενδοοικογενειακή βία και κοινωνική ένταξη αλλοδαπών γυναικών*. Αθήνα - Κομοτηνή: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ

Στρατηγάκη, Μ. (2008). *Πολιτικές ισότητας των φύλων. Ευρωπαϊκές κατευθύνσεις και εθνικές πολιτικές*. Αθήνα: Gutenberg

Safilios - Rothchild, C., (1967). A comparison of power structure and marital satisfaction in urban Greek and French families. *Journal of Marriage and the Family*, 33, 445-58.

Sunia Geel. (2011). *Methodologies for social service provision for families. Tools to work within communities through out-reach projects*. Stuttgart: IEIE e.v.

Sunia Geel. (2011). *State of the Art Report Germany*. Stuttgart: IEIE e.v.

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. (1995). *Action for Equality, Development and Peace*. The United Nations Fourth World Conference on Women, Beijing, China. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/violence.htm>

Walker, L. E. (1979). *The battered woman*. New York: Harper & Row

Woman against Violence Europe. (2004). *Manual Bridging Gaps – From Good Intention to Good Cooperation*. Vienna: WAVE Coordination Office. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα http://www.wave-network.org/images/doku/homepage_bg_manual_fromgoodinterventionstogoodcooperation3.pdf

Χατζηφωτίου, Σ. (2005). *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και παιδιών Διαπιστώσεις και προκλήσεις για την κοινωνική εργασία*. Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα

4η Ενότητα

Φορείς αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας

Αθήνα

Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, Τηλ. Γραμμή SOS 15900, www.isotita.gr

Συμβουλευτικό Κέντρο Για τη βία Κατά των Γυναικών, Τηλ: 210 33 17 305-6, e-mail: isotita4@otenet.gr

Δήμος Αθηναίων/ Γραφείο Ισότητας, Τηλ: 210 52 44 657

Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Ε.Κ.Κ.Α.), Λειτουργούν ξενώνες φιλοξενίας, Τηλ: 213 2039 778, 213 2039 706, Τηλ. Γραμμή Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας 197

Κέντρο Έρευνας για θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι), Συμβουλευτική Υπηρεσία, Τηλ: 210 38 98000

Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Τομέας Κοινωνικής Πρόνοιας, Τηλ: 210 36 39 538
Υπηρεσία ψυχοκοινωνικής στήριξης ατόμων & οικογενείας, Τηλ: 210 3613574

Κλίμακα, Τηλ: 210 3417160-3, www.klimaka.org.gr

Γιατροί του κόσμου, Τηλ: 210 3213150, 801 1000 100, Πολυιατρείο, Τηλ: 210 3213485

Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης, (Υπάρχει δυνατότητα φιλοξενίας), Γραμμή SOS: 80011 88881 (χωρίς χρέωση από σταθερό), Τηλ.: 210 97 00 814 (γραμματεία)

W.I.N. HELLAS, Διεθνής Υποστήριξη Γυναικών (Βούλα), Τηλ. 210 89 96 636, 210 89 96 645, 210 89 96 069, www.winhellas.gr

Κέντρο Στήριξης Οικογένειας Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, Συμβουλευτική Υποστηρικτική Υπηρεσία, Τηλ: 210 3811274, 210 3841536

«ΦΟΙΒΗ» Συμβουλευτική Υπηρεσία, Ξενώνας, (Χολαργός), Τηλ: 210 65 21 500, e-mail: foivi@otenet.gr

Φορείς αντιμετώπισης ενδοοικογενειακής βίας

Θεσσαλονίκη

Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου Θεσσαλονίκης, Τηλ: 2310 555 074, 2310 555 053

Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός- Τμήμα Θεσσαλονίκης, Τηλ: 2310 531 534, 2310 529195, e-mail: thessaloniki_dpt@redcross.gr

Άρσις- Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων Θεσσαλονίκη, Λειτουργεί Ξενώνας για κακοποιημένα/ παραμελημένα παιδιά και θύματα βίας 7-15 ετών, συμβουλευτική υποστήριξη σε άτομα 15-25 ετών. Τηλ: 2310 526150

«Κέντρο Κοινωνικής Υποστήριξης Γυναικών-Εταιρία για τον Κοινωνικό Αποκλεισμό και την Ψυχική Υγεία» (ΕΚΑΨΥ), Τηλ: 6983 852 855, e-mail: info@ekapsy.gr

Praksis, Πολυιατρεία, Κοινωνική Υπηρεσία, Τηλ.: 2310 556145 και 2310 547751

Χ.Ε.Ν.Θ. - Κέντρο ψυχοκοινωνικής στήριξης γυναικών, Τηλ: 2310 27 61 44 & fax, 2310 27 97 92, e-mail: xenthesalonikis@vodafone.net.gr

Δράμα

Ένωση Κυριών Δράμας, Σπίτι Ανοιχτής Φιλοξενίας Τηλ: 25210 46062, 25210 58015

Λάρισα

Δήμος Λαρισαίων, Διεύθυνση Κοινωνικών Δράσεων Συμβουλευτική Υπηρεσία, Τηλ: 2410 661160, 2410 660083

Καρδίτσα

Δήμος Καρδίτσας, Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας Τηλ: 24410 77122, 24410 71594, e-mail: wck@hol.gr

Βόλος

Ελληνική Μέριμνα Βόλου, Φιλανθρωπικό Σωματείο (λειτουργεί Ξενώνας), Τηλ: 24210 25489

Ναύπακτος

Κ.Ε.Μ.Ο.Π., Γραφείο Ψυχοκοινωνικής Στήριξης Τηλ.: 26340 21080, e-mail: kemop@hol.gr

Κρήτη

**Ηράκλειο Κρήτης
Σύνδεσμος μελών Γυναικείων Σωματείων Ηρακλείου και Νομού Ηρακλείου «Ξενώνας για την κακοποιημένη γυναίκα και το παιδί»**, Γραμμή **SOS 800-11-16000 (09.00-21.00 καθημερινά, εμβέλεια νήσου Κρήτης και κοντινά νησιά)**, Τηλ.- fax: 2810 242121, www.kakopoiisi.gr

Χερσόνησος Ηρακλείου Κρήτης, Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου Χερσονήσου, Τηλ: 2897 340034

Exchange House
National Travellers Service
Great Strand Street 61
Dublin 1, Ireland
www.exchangehouse.ie
info@www.exchangehouse.ie

IEIE – International Education
Information Exchange
Hölderlinplatz 2A
70193 Stuttgart, Germany
www.ieie.de, info@ieie.de

Verein Multikulturell
Bruneckerstraße 2 d, 3. Stock
6020 Innsbruck, Austria
www.migration.cc
office@migration.cc

ANUP- International
Bd. Nicolae Titulescu, nr.
163, sector 1, Bucuresti , cod
011137, Romania
www.updalles.ro
ileanaboeru@yahoo.com

Prolepsis
Institute of Preventive Medicine
Environmental & Occupational Health
7 Fragoklisias Street, 151 25, Marousi
Athens Greece
www.prolepsis.gr, info@prolepsis.gr